

Polisinrättningar med svenska som majoritetsspråk

Allmänt

En arbetsgrupp (PORA) vid inrikesministeriets har som bekant framlagt ett preliminärt förslag till en ny indelning av landets polisdistrikt (egentligen finns termen inte längre, men den säger vad det är fråga om) eller egentligen polisinrättningar, i stöd av en ändring av polisförvaltningslagen, som ger möjligheter till detta. 90 polisinrättningar skulle plötsligt bli 29. Enligt förslaget skulle Västra Finlands läns 34 polisinrättningar bli 7 fr.o.m. 1.1.2009. Ingen av polisinrättningarna skulle ha svenska som arbets- eller förvaltningspråk. Idag finns det 5 polisinrättningar i hela landet som har svenska som arbetspråk. Min uppfattning är att det bör finnas minst en polisinrättningen som har svenska som förvaltnings- eller arbetspråk.

Den största polisinrättningen i landet med svenska som arbetspråk dvs Polisinrättningen i Pedersöre härad (Med ca 75% svenskspråkiga och ca 23 % finskspråkiga övriga ca 1-2%). borde ha haft alla förutsättningar att fortsätta såsom en självständig polisinrättning. Arbetsgruppens åsikt är att denna möjlighet är utesluten. All polisförvaltning skall enligt arbetsgruppens delbetänkande centraliseras och genom att slopa 61 polischefstjänster i hela landet och 27 i Västra Finlands län uppnår man den optimala effektiviteten eftersom man i stället kommer att få mera resurser på fältet. På grund av det produktivhetsprogram som förutsätter att tjänster även minskas inom polisväsendet är detta en ren utopi!

Språket polisens främsta arbetspråk

Om en polisinrättningarna bildas i enlighet med förslaget, varvid bl.a. Pedersöre härad skulle bilda en tillsammans med Karleby och Kaustby, ändras språkförhållandena radikalt. Inom den nya polisinrättningen skulle språkförhållandena vara ca 67 % finskspråkiga och drygt 33 % svenskspråkiga. Detta motiveras endast med funktionella och verksamhetsmässiga skäl. Dessa kan starkt ifrågasättas och de får inte anföras som enda motiv för en sammanslagning, trots att det kunde te sig logiskt ur en snäv polisiär synvinkel. Enligt polislagens 2 § 2 mom. skall polisen ” i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar sträva efter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet”. **Språket är således polisens främsta arbetsredskap.** Utan att poliserna kan kommunicera på “kundernas” språk är ett effektivt polisarbete uteslutet. Enligt språklagen måste bl.a. förhören verkställas på den förhördes modersmål.

Grundlagsstridigt förslag

Arbetsgruppens förslag strider uppenbart mot grundlagen (GrundL 17 § jämfört med 122 § och 50§ 3 mom. i den gamla Regeringsformen).

17 §. Rätt till eget språk och egen kultur. Finlands nationalspråk är finska och svenska.

Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk skall tryggas genom lag. Det allmänna skall tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder

*122 §. Den administrativa indelningen. När förvaltningen organiseras skall en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses **enligt lika grunder**.*

I regeringens proposition sägs följande:

*122 §. Den administrativa indelningen. I paragrafen fastställs de principer som skall tillämpas vid administrativa indelningar och förutsätts att bestämmelser om grunderna för kommunindelningen skall utfärdas genom lag. Bestämmelsen om de administrativa principerna ersätter i fråga om den språkliga indelningen nuvarande 50 § 3 mom. Enligt den föreslagna paragrafen skall man vid regleringen av förvaltningen eftersträva sinsemellan förenliga områdesindelningar i vilka den svensk- och finskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Den i regeringsformen uttryckta strävan efter sinsemellan förenliga områdesindelningar innebär att man skall undvika att organisera den statliga regional- och lokalförvaltningen genom flera olika områdesindelningar. Enligt statsrådets principbeslut om förenhetligande av områdesindelningen (6.2.1997), skall de statliga regionalmyndigheternas distriktsindelning anpassas till landskapsindelningen, om inte något annat följer av särskilda skäl. Principbeslutet är förenligt med den föreslagna bestämmelsen i grundlagen. Bestämmelser om grunderna för landskapsindelning finns för närvarande i lagen om landskapsindelning (1159/1997). I fråga om den språkliga indelningen innebär förslaget att man frångår den strävan efter enspråkiga förvaltningsområden som avses i nuvarande 50 § 3 mom. **Däremot är det viktigt att förvaltningen organiseras med beaktande av de grundläggande språkliga rättigheterna (föreslagna 17 §) samt att den tryggar den svensk- och finskspråkiga befolkningens möjligheter att bli betjäna på sitt eget språk. I bestämmelsen betonas kravet på språklig jämställdhet genom att det förutsätts att dessa möjligheter skall tillgodoses enligt lika grunder (se även 17 § 2 mom.).***

I den tidigare grundlagen (Regeringsformen från 1919) stadgas följande i dess 50 § 3 mom. ”Vid nyreglering av förvaltningsområdenas gränser bör iakttas, att dessa, där förhållandena det medgiva, bliva enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller att åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma bliva möjligast små”.

Grundlagsutskottet har i sitt betänkande om den nya grundlagen (GrUB 10/1998 rd) konstaterat följande beträffande 122 § rörande den administrativa indelningen. Med stöd av 1 mom. skall förvaltningen ordnas med hänsyn till att landet skall delas in i sinsemellan förenliga områden, där den finsk- och svensk språkiga befolkningens möjligheter att få tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Enligt motiveringen innebär detta ett krav på att undvika många olika typer av områdesindelningar inom den statliga regional- och lokalförvaltning en. **Med hänvisning till det principbeslut av statsrådet som nämns i motiveringen anser grundlagsutskottet att de språkliga förhållandena kan vara ett sådant särskilt skäl som berättigar till avsteg från i och för sig förenliga områden.**

Grundlagsutskottet konstaterade vidare att ändringar i den administrativa indelningen inte får försämra språkgruppernas möjligheter att klara sig på sitt eget språk.

Grundlagsutskottets ställningstagande då den nya grundlagen stiftades har en stor principiell betydelse för den aktuella reformen och därför bör dessa grundläggande principer beaktas som en utgångspunkt för det fortsatta reformarbetet.

Enligt lika grunder.

I den citerade lagstiftningen och förarbetena ovan är begreppet ”enligt lika grunder” framträdande och enligt min uppfattning mycket viktigt, för att inte säga avgörande, och en av knäckfrågorna då det gäller språkservicen. Vad avses då med begreppet ”enligt lika grunder”? Det är svårt att ge ett entydigt svar på frågan eftersom varken förarbetena eller annan litteratur på området ger en tydlig definition av vad som avses med begreppet. Frågan är om man kan ge språkservice enligt lika grunder om det inte finns strukturer som garanterar detta. Utan förvaltning med svenska som arbetsspråk är detta inte möjligt på sikt eftersom det administrativa språket utarmas. Produktivitets- och effektivitetsprogrammen kommer härvidlag med största sannolikhet att ha en accelererande verkan eftersom inga anslag finns i polisinrättningarnas budgetramar för de extra kostnader som en fullödig tvåspråkig service skulle kräva.

Förvaltningsutskottets och riksdagens åsikt

Ytterligare står arbetsgruppens förslag i strid med den åsikt som ett enhälligt förvaltningsutskott i riksdagen uttrycker i sitt betänkande angående ändringen av polisförvaltningslagen: ”*Språklagen säkerställer den i grundlagen tryggade rätten för var och en att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget nationalspråk, finska eller svenska. Utskottet lägger vikt vid det krav som framgår av propositionsmotiven och enligt vilket det även framdeles ska finnas polisinrättningar med svenska som arbetsspråk*”. Det faktum att en arbetsgrupp som tillsatts av inrikesministeriet medvetet går emot den åsikt som ett enhälligt förvaltningsutskott haft och således även bör anses vara riksdagens uppfattning i frågan är mycket märkligt ur konstitutionell synvinkel. Enligt min uppfattning är riksdagens beslut och åsikt inte bara vägledande, utan även bindande för regeringen och ministeriernas tjänstemän.

Bibehållen språkservice finns i strukturerna

Enligt min uppfattning uppfyller inte den konstruktion om polisstationer inom vars område arbetsspråket skulle vara svenska grundlagens och språklagens krav. Dessutom känner polisförvaltningslagen inte alls till begreppet polisstation. Man har en känsla av att arbetsgruppen genom denna konstruktion och med hänvisning till språklagens 6 § 2 mom. (*Den språkliga statusen för en regional enhet vid en myndighet eller någon annan regional organisation bestäms enligt språkförhållandena i dess ämbetsdistrikt. Av särskilda skäl kan enspråkiga enheter eller avdelningar inrättas för den språkliga minoriteten inom ämbetsdistriktet.*) hoppar över staketet där det är som lägst utan att egentligen ha satt sig djupare in i frågeställningen. Enligt förarbetena avses med denna paragraf de redan existerande svenska avdelningarna för utbildningen vid utbildningsstyrelsen och länsstyrelserna

och även möjligen svenska avdelningar inom vissa av de större tingsrätterna enligt senare tillkommen ändring av lagen om tingsrätterna. Som tidigare framhållits har erfarenheten dock visat och visar att den språkliga servicen försämras på sikt om inte garantier för bibehållen språkservice finns inbyggd i strukturerna, dvs. att det bör finnas ämbetsdistrikt med svenska som förvaltningspråk eller arbetspråk. Blir arbetspråket finska så förändras språkraven för polischefen och biträdande polischefen. Det skulle alltså krävas utmärkta kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska språket. För polisernas del skulle det krävas goda kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska. Idag är språkraven de motsatta vid Polisnärheten i Pedersöre härad, vilket garanterar en levande tvåspråkighet.

Pedersöre härad hör till Jakobstadsregionen och landskapet Österbotten. En sammanslagning skulle dela landskapet Österbotten administrativt sett i två delar. Svenska Österbotten skulle alltså delas itu. Detta kan vara början till en utveckling som i slutändan leder till att det nuvarande landskapet vittrar sönder. Efter en sammanslagning skulle häradet fortsättningsvis höra till Korsholms tingsrätts område, medan de övriga delarna av polisnärheten skulle höra till Karleby tingsrätts område.

Realistiska alternativ

Eftersom man anser att polisnärheten borde omfatta ett större område finns det som jag ser det två realistiska alternativ. Det ena alternativet är att sammanslå häraderna inom Korsholms tingsrätts område dvs Korsholms härad och Närpes härad med Pedersöre härad och få en polisnärhet som i det närmaste fyller alla kriterier. Eftersom Pedersöre härad är störst och har de flesta funktioner, borde huvudorten i en sådan polisnärhet vara Jakobstad. Det andra alternativet är att hålla fast vid landskapsindelningen, som man gjort i länet i övrigt, och bilda Österbottens polisnärhet eller rättare sagt polisnärheten i Österbotten, som skulle ha svenska som arbetspråk eftersom landskapet Österbotten har svensk majoritet, med Vasastad som huvudort. Ett av argumenten som anförts till förmån för att Pedersöre härad skulle sammanslås med Karleby och Kaustby härad är att de senare tillsammans skulle bli en alltför liten polisnärhet. Detta får inte i detta sammanhang utgöra någon godtagbar motivering för att så radikalt förändra språkförhållandena inom den lokala statsförvaltningen i Jakobstadsregionen. Polisförvaltningslagen ger möjligheter till att beakta språkförhållandena. Här bör noteras att båda dessa alternativ grundar sig på landskapsindelningen.

Att som arbetsgruppen gör, dela på Svenska Österbotten och samtidigt initiera en delning av landskapet kan inte accepteras. Tillåts detta spjälks ett hävdvunnet kulturområde itu på sikt. Detta kan inte under några omständigheter tillåtas. Då dessutom statsrådet tidigare fattat ett principbeslut om att landskapsindelningen bör följas då den administrativa indelning, ändras borde saken till denna del vara klar. Jag hoppas verkligen att detta beslut inte totalt fallit i glömska!

Riksdagen har dessutom tidigare genom att stifta lagen om landskapsindelning klart tagit ställning till denna fråga, jag citerar 1§ 3 mom. i sagda lag: Om inte något annat följer av särskilda skäl, skall verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter grunda sig på landskapsindelningen så att verksamhetsområdet utgörs av ett eller flera landskap. Statsrådet utfärdar vid behov.

närmare bestämmelser om förenhetligande av verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter.

Sammanfattning

Vilka slutsatser bör man dra av det som sagts ovan. Ur språklig synvinkel vore en polisinrättning bestående av Pedersöre, Korsholm och Pedersöre härad enklast. Detta medför dock en massa praktiska problem ur polisiär synvinkel. Huvudorten i en sådan polisinrättning borde egentligen vara Jakobstad, eftersom Pedersöre härad är störst och kommer att ha ett modernt polishus, men huvudorten får inte och bör inte vara en tröskelfråga åt något håll. Nästan lika bra är också en polisinrättning som omfattar landskapet Österbotten. Problemen med detta är hur man skall göra med enspråkiga Kyrolandet och det tvåspråkiga Vasa med finskt arbetspråk. Enligt PORA-arbetsgruppen finns det ju en lösning på detta problem dvs. genom att bilda områden med finska som arbetspråk. I en polisinrättning med svenska som majoritets- eller arbetspråk är den finska servicen fullständigt garanterad.